

Nazwisko **KLENIENSKA-KARSKA**

Imiona **Teresa Janina**

Pseudonim **Grażyna**

Z domu **Kobytecka**

Data urodzenia **27.01.1924r.** Miejscowość, kraj **Skała, Polska**

Data śmierci **05.01.2015r.** Miejscowość, kraj **London, Wlk. Brytania**

Lat życia

Adres cmentarza **Kolumbarium Kościoła N.M.P. Matki Kościoła
na Windsor Road w Londynie**

Źródła: **„Dz. P.” i „Dz. Z.”, nr 5 (9/11.01.2015r.)**

<http://www.1944.pl/powstancze-biogramy/teresa-kobytecka,21584.html>

Right from the beginning of the German attack, Varsovians were conspiring against the German invaders and

those women who were willing and able joined the Home Army as recruits and were given military training. Even before the Warsaw Uprising we all stared death in the face on a daily basis. One of my girlfriends was supposed to carry a rifle over to one of the training centres, and there was no other way of transporting it except by tram. It was spring time, so she dressed up the rifle as a sapling – sticking a twig down the barrel with some rough leaves poking out of the top, wrapping the whole thing up in paper. The tram was very crowded. A young man standing next to her did not look very happy about the space she was taking and commented: Are you carrying a rifle, Madam, or what? She turned pale and nearly fainted, her hands shaking all the way until the tram arrived at the training centre. A discovery would have meant certain death.

In 1940 I was accepted into The School of Agriculture and it was during these studies I joined the AK (Home Army). Initially, I attended some first-aid courses and lectures on politics and history. On completion of our training we all took an oath to our group, which we called 'Our Strange Group'. After Red Cross training, I worked as a nurse in the Knights of Malta Hospital but my medical knowledge was rather limited. One particular night whilst on

War Memories: Teresa Kleniewska-Karska

duty, I can never forget. A patient with appendicitis arrived and Doctor Zebrowski ordered: 'Straight to the operating theatre, nurse'. My job was to keep the patient under anaesthesia during the operation. 'My God – I thought – I have never administered anaesthetics before'. In those days you had to keep dripping the anaesthetic liquid directly into the patient's nose while holding his jaws open to prevent him from suffocating. My hands were rather weak and I struggled seriously but managed in the end. An experience not to be forgotten. At the same time, with my girlfriends, we ran a refuge for children. At the main train station in Warsaw, we would snatch Polish children being transported by the Germans from the Zamosc district to camps or other parts of Poland or the Third Reich, as part of their policy of ethnic cleansing. We would approach the carriages and take some of the children as though they were our own and then hide them temporarily in a factory in Wola. Later, fake documents would be issued for them. We all took turns to take care for the children and just before the Uprising we drew lots – who would go to fight in the Uprising and who would stay with them. Luckily, Mr and Mrs Mazuraki lent us a small abode on their country estate near Skierniewice. Some of us stayed

there with the children – but my lot was to join the Uprising.

In Okopowa Street in Wola, we organised a little hospital but only used it for a few days as we moved on to the Old Town. There was another little hospital there too, but we soon moved to Miodowa-Długa Passage, where a large hospital already existed in a basement. We had a few rooms – naturally we also had to look after some wounded German soldiers. We lived through bombardments, fire and even the crash of a South-African plane. And then the end came.

You could feel that the Old Town was falling and would be taken by the Germans any day. We stayed on at the hospital to prepare for evacuation and as a precaution placed the wounded Germans close to the entrance. I turned to my friend, Helenka Brzozowska and said 'Listen, Helenka, next door a priest is conducting a mass for the sick, as we walked out, a bomb hit the room! Twelve of our colleagues died. Only the two of us survived. Clearly we could not go back but we tried to remove the rubble but it was all too heavy. We talked to our trapped colleagues; we gave them water through a little hole. My cousin among them, Jolanta Mirosławska. I remember, she cried: 'I am burning from my feet up'. It was horrible! Through a small hole, she

managed to hand me a signet-ring which I was to give to her mother.

What should we do next? We had to carry those who were alive out of the hospital. So we started moving them one by one – we would put one on the ground and come back to get the next one: step by step till we reached the Knights of Malta Hospital, in Senatorska Street – It was quite a long way away. The wounded were received there but I was transferred to the hospital in Wola. However, because there were enough medical personnel there, the nurses newly arrived from the Old Town were sent out of Warsaw, transported in horse carriages covered with cloth to the nearest train station. I left Warsaw by the next train. Till the end of my life, I will not forget the conversation I heard in the carriage: Two ladies sitting next to me were talking about the wonderful time they had had playing bridge the day before. It was a shock to me! Through such tragedy and ordeal... we thought the whole of Poland was involved and yet here life was going on normally! In the summer of 1945 we organised the exhumation of our colleagues' bodies. A meeting with Helenka Brzozowska was arranged in Warsaw. We hired a funeral company who promised to help us. Life was very hard then, our financial situation was horrible.

We had hardly anything to eat. We retrieved the burned corpses and buried them in Powazkowski Cemetery in Warsaw. There is an inscription on the grave-stone: 'Remember us in your prayers. One does not live to fight, but fights to live. And when life is scarce, look death in the eyes and brave it'.

I was in God's care during the occupation. I lived in Zoliborz at my sisters' and commuted to school. There were round-ups every day. One day the tram I was travelling in was stopped, everyone was taken out of the tram and sent to hard-labour camps. I managed to sit down on the floor in-between the carriages. The tram moved on with me inside, completely alone. Either the Germans did not notice or they just could not be bothered about me. One was always in danger, always under pressure.

There could be a round-up at any time. From the Uprising, I remember an event when, feeling tired, I sat down by a small basement window to get some rest. Sniping and firing was going on. One of my friends shouted: 'Teresa, back off from the window!'. I moved and seconds later a bullet whizzed through the window. I was so lucky! I was never wounded, but so many close to me died – during the war I lost 80 members of my family. When things became quieter I decided to go to

see my aunt in Wloclawek to give her the ring from the daughter who had been killed by the bomb blast. At the station the train was seriously overcrowded. People shouted to me 'Get on the roof'. Can you imagine? I tried but because I was small I had problems. Suddenly I heard a voice: 'Teresa, Teresa, can I help you get up here?' I looked up and saw one of the nuns from the Niepokalanki Sisters' Convent in Szymanow where I had boarded before the war. I answered: 'Yes, please, Sister'. There were already people on the roof. I joined them. Between Warsaw and Wloclawek there are quite a few tunnels. When approaching them somebody would shout: 'Heads down'. And all of us would duck. I don't know how I survived all of this? Perhaps it's the prerogative of youth.

Teresa Kleniewska-Karska (nee Kobylecka) was born in 1921 in Radomszczanski district in Poland. She was a nurse and a member of 'Our Strange Group' ZWZ/AK during the Uprising; her pseudonym was 'Gracyzna'. She is a recipient of the Cross of Valour. Mrs Kleniewska-Karska came to Great Britain in 1946. For over 30 years she lived in Canada, then she moved back to London. Teresa Kleniewska-Karska died 5 Jan. 2015.

Teresa Stella Sawicka

D2.P. i D2.Z. nr 5 9/11.01.2015

PAULINA GOTFRYD

» W 1940 roku dostałam się do szkoły rolniczej, miniatury SGGW. Podczas nauki włączyłam się do AK. Brałam udział w kursach sanitarnych, uczestniczyłam w wykładach polityczno-historycznych. Naturalnie po jakimś czasie była przysięga do grupy, którą potem nazwaliśmy „Nasza Dziwna Grupa”. Po przeszkoleniu Czerwonego Krzyża pracowałam jako pielęgniarka w szpitalu Maltańskim. Wykształcenie miałam stosunkowo niewielkie. Nigdy nie zapomnę, jak miałam nocny dyżur w szpitalu. Przywieźli chorego – ślepa kiszka. Doktor Żebrowski powiedział do mnie: „Siostró, chorego na salę operacyjną”. Na miejscu miałam podawać narkozę. Pomyślałam sobie, Jezus Maria, nigdy nie dawałam narkozy. W rękach jestem słaba, a wtedy narkoza wyglądała tak, że kapało się na nos i trzeba było trzymać szczęki, żeby chory się nie udusił. Ręce mi opadały zupełnie, ale jakoś przetrzymałam. Przecież nie do zapomnienia – wspomina pani Teresa. – Równocześnie, z koleżankami pracowałyśmy w innej dziedzinie. Prowadziłyśmy schronisko dla dzieci. Z dworca głównego w Warszawie wykraδαłyśmy dzieci wywożone z Zamojszczyzny. Podchodziłyśmy do pociągów i brałyśmy dzieci jako swoje. Ukrywałyśmy je czasowo na Woli, w fabryce. Później wyrabiało się im fałszywe papiery. Na zmianę miałyśmy dyżury w opiece nad nimi. Przed powstaniem ciągnęłyśmy losy, które pójdą na powstanie, a które z dziećmi. Szczęśliwie, państwo Mazurki udostępniłi nam oficynę w swoim majątku koło Skierniewic. Naturalnie kilka z nas zostało, żeby tymi dziećmi się zajmować. Ja wyciągnęłam los na powstanie – wspomina pani Teresa.

Śmierci spójrz w oczy i idź

- W AK odbyłyśmy przeszkolenie broni. Jedna z koleżanek miała przywieźć karabin. Ponieważ nie było innej komunikacji, wiozła broń tramwajem. Była wiosna, więc ona przyozdobiła ten karabin jak drzewko. U góry doczepiła liście, włożyła patyk i owinęła papierem. Weszła do tramwaju i jedzie. Był straszny tłok. W pewnym momencie chłopak, niezadowolony z tego, że ona zajmuje tyle miejsca, krzyknął: „Co pani karabin wiezie?!” Jej się zupełnie słabo zrobiło. Na lekcję przyszła blada i bardzo zdenerwowana. W końcu nigdy nie wiadomo, co mogłoby się stać.

BOMBARDOWANIE SZPITALA

- Na ulicy Okopowej na Woli zorganizowałyśmy szpitalik. Urzędowałyśmy parę dni i stamtąd musiałyśmy wycofać się na Stare Miasto. Znowu tylko przez kilka dni miałyśmy szpital na Starym Mieście, aż przeniosłyśmy się na pasaż Miodowa-Długa, gdzie w piwnicy był dość duży szpital. Miałyśmy kilka sal, naturalnie miałyśmy również i rannych Niemców. W tym szpitalu przeżyłyśmy bombardowania, pożar, upadek samolotu z Południowej Afryki. A potem koniec. Czuło się,

że Starówka upada, wiedzieliśmy, że na drugi dzień mogą ją zająć Niemcy. Przeszliśmy do pokoju, przy naszym szpitalu, żeby wszystko przygotować, a rannych Niemców postawić przy drzwiach. Do swojej koleżanki Helenki Brzozowskiej powiedziałam: „Słuchaj Helenka, obok na drugiej sali, gdzie są chorzy, ksiądz odprawia mszę”. I wyszliśmy. W tym momencie bomba uderzyła w pokój, który opuściliśmy. 12 koleżanek zginęło. Tylko my dwie przeżyłyśmy. Naturalnie wrócić już nie mogliśmy. Przeszliśmy od drugiej strony, starałyśmy się odsuwać gruzy, ale to wszystko było zbyt ciężkie, nie dałyśmy rady. Ale rozmawialiśmy jeszcze z nimi, podawaliśmy im wodę przez dziurkę. Wśród nich była moja kuzynka, Jolanta Mirosławska. Pamiętam, powiedziała do mnie: „Wiesz, palę się od nóg”. Coś potwornego. Dała mi sygnet, który miałam przekazać jej mamie. Co dalej robić? Musiałyśmy tych co żyją wynieść ze szpitala. I tak, po kawałku, przenosiłyśmy. Jednego kładło się na ziemi i wracało po następnego. Aż doszliśmy do szpitala Maltańskiego, na ulicy Senatorskiej. Kawałek drogi. I tam przyjęli tych rannych. A mnie przewieźli do szpitala na Wolę. Ponieważ obsługi było dosyć dużo, tych co ze Starówki przyjeżdżali starali się wywozić poza Warszawę. Wywozili na wozach, przykrytych płachtami do pierwszej możliwej stacji kolejki. Ja też tak wyszłam i wsiałam do pociągu. Do końca życia nie zapomnę rozmowy, której byłam świadkiem. Dwie paniusie, siedzące za mną, opowiadały, jak to wczoraj było przyjemnie na brydżu. To był szok dla mnie! Taka tragedia, takie przeżycia... Człowiek myślał, że wszyscy bierzemy w tym udział, że cała Polska... A tu życie toczyło się normalnie – opowiada pani Teresa. – W lecie 1945

roku przeprowadziliśmy ekshumację zwłok naszych koleżanek. Spotkałyśmy się z Helenką w Warszawie, wynajęłyśmy firmę pogrzebową, która obiecała nam pomoc. Było bardzo ciężko, byliśmy w strasznych warunkach finansowych, nie miałyśmy co jeść. Wydobyłyśmy te spalone zwłoki i pochowałyśmy na cmentarzu powązkowskim w Warszawie. Na nagrobku widnieje napis autorstwa Helenki: „Pamiętajcie o nas w modlitwach Waszych, nie po to się żyje, by walczyć, lecz walczy się po to, by żyć. A jeśli ci życia nie starczy, to śmierci spójrz w oczy i idź.”

PRZYWILEJ MŁODOŚCI

– Pan Bóg opiekował się mną podczas okupacji. Kiedyś była łapanka, wszystkich wyrzucili z tramwaju na roboty, a ja

żeby odpocząć, przy małym piwnicznym okienku. Akurat było obstrzeliwanie. Jedna z moich towarzyszek powiedziała do mnie: „Teresa odejdz od okna”. Odeszłam i sekundę później pocisk wleciał przez okno. Miałam takie szczęście! Nigdy nie byłam ranna, a tyle moich bliskich zginęło – w czasie wojny straciłam 80 osób z mojej rodziny – wspomina pani Teresa. – I jeszcze ta historia z sygnetem, który dostałam od mojej kuzynki. Jak już się uspokoiło zdecydowałam się pojechać do cici do Włocławka. Poszłam na stację, a tu nie ma mowy, żeby jechać. Pociąg pełny. Ludzie krzyczą do mnie – „na dach”. Niech pani sobie wyobrazi! Ale postanowiłam spróbować. Ponieważ jestem mała, miałam problemy z wejściem. Nagle słyszę głos: „Teresa, Teresa czy Cię podsadzić?” Patrzę w górę, a tu siostra zakonna z Klasztoru Sióstr Niepokalanek z Szy-

Z powstania pamiętam wypadek, jak usiałam zmęczona, żeby odpocząć, przy małym piwnicznym okienku. Akurat było obstrzeliwanie. Jedna z moich towarzyszek powiedziała do mnie: »Teresa odejdz od okna«. Odeszłam i sekundę później pocisk wleciał przez okno. Miałam takie szczęście! Nigdy nie byłam ranna, a tyle moich bliskich zginęło - w czasie wojny straciłam 80 osób z mojej rodziny - wspomina pani Teresa.

KRÓTKO O...

Teresa Kleniewska-Karska (z domu Kobyłecka) urodzona w 1921 roku w powiecie radomskim. Sanitariuszka w „Naszej dziwnej grupie” ZWZ AK. Pseudonim Grażyna. Odznaczona Krzyżem Walecznych. W 1946 roku przyjechała do Anglii. Przed ponad 30 lat żyła w Kanadzie. Obecnie mieszka w Londynie.

usiadłam na podłodze pomiędzy wagonami. Tramwaj ruszył, a ja w tym tramwaju. Nikogo oprócz mnie nie było. Nie zauważyli, czy po prostu machnęli ręką. Człowiek był w ciągłym niebezpieczeństwie, stale w napięciu. Mieszkałam na Żoliborzu, u mojej siostry i codziennie dojeżdżałam do szkoły. W każdej chwili mogła być łapanka. Z powstania pamiętam wypadek, jak usiałam zmęczona,

manowa, w którym byłam przed wojną. Odpowiedziałam: „Dobrze siostrzo”. I ona mnie podsadziła. Kilka osób już było na tym dachu, dołączyłam do nich. I jechaliśmy. Z Warszawy do Włocławka jest kilka tuneli. Gdy zbliżaliśmy się do nich, ktoś krzyczał: „Głowy na dół”. I wszyscy padali na płasko. Jak to człowiek był w stanie przeżyć, nie wiem! Myślę, że to jest przywilej młodości. «